

Slovo a pojem

Ladislav Hejdánek

jedná se o část původního dokumentu:2005

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 17. 7. 2005
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 17. 7. 2005

Slovo a pojem

Někteří filosofové (zejména empiristické a pozitivistické tradice) rádi vyřizují některé nežádoucí problémy prostě tím, že je neberou na vědomí, tj. prohlásí je za pouhou záležitost jazyka. To se celkem osvědčovalo zejména nejstarším řeckým filosofům, když se proti mýtům a mytologiím odvolávali na LOGOS. Od té doby ovšem uplynula obrovská doba a mnohé se změnilo; mýty a mytologie si našly způsob, jak zapojit částečně LOGOS do svých narativních struktur. (To se ovšem dělo také již v době helénismu – a možná ještě dříve -, jak dosvědčuje poměrně starý termín „mytologie“, který výrazně poukazuje k jakési logizaci mýtu.) Ale od té doby, co pojmovost začala strukturovat původní (resp. starší) narativitu, má každé slovo, jehož význam je nějakým způsobem, lépe či hůře formován pojmově, ten zvláštní charakter, že i tenkrát, když jako pojmenování neoznačuje „nic“ (přesněji: když pojmenovává něco neskutečného, „nereálného“), je (či stává se) zároveň označením příslušného intencionálního „předmětu“ (nebo „ne-předmětu“), který se ovšem chová v některých ohledech, jako by byl skutečný. Nejnázornější to je u „předmětů“ matematických a geometrických, ale tím to zdaleka nekončí. Právě tam, kde nejde o pouhé označení něčeho, co lze vnímat smyslově, je bez náležité pojmové analýzy a bez důkladného sledování příslušných pojmových souvislostí (někdy až v překvapivě širokých kontextech) velmi těžko rozhodnout, zda příslušný intencionální „korelát“ je použitelný a snad i platný. Ve vědě je bohužel situace pod vlivem dlouholetých (vícestaletých) tradic poněkud „neprůstřelná“, ale filosofie jako myšlenková disciplína výrazně experimentální by měla být a v budoucnosti jistě bude novým (ale náležitě propracovaným tj. promyšleným a přezkoumaným) myšlenkovým experimentům pozitivně nakloněna. Hlavním problémem tu nejspíš bude jakási setrvačnost určitých způsobů myšlení, která bude vždy znovu překážkou pro pokusy o jiné, nové způsoby myšlení. Nesnáze, které jsou a budou spojeny s jakousi otevřenou branou pro všelijaké pseudokoncepty (alternativní interpretace a celé disciplíny atd.), nelze řešit pouhým odmítáním (a už vůbec ne předsudečným), nýbrž pozorným sledováním kongruence a pojmové nosnosti takových pokusů v širších kontextech.

(Písek, 050717-5.)